

A large American flag is draped across the left side of the cover, with its stars and stripes clearly visible. The background is a light-colored wood grain.

ΒΡΑΒΕΙΟ PULITZER
ΒΡΑΒΕΙΟ PEN/FAULKNER

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΟΡΝΤ
ΗΜΕΡΑ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΣΗΣ

*Τίποτε λιγότερο από την ιστορία του ίδιου
του 20ού αιώνα. Μια πρωτόγνωρη εποποιία.*

The Times

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΟΡΝΤ

Ημέρα Ανεξαρτησίας

μυθιστόρημα

Μετάφραση

ΘΩΜΑΣ ΣΚΑΣΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 359

Ρίτσαρντ Φορντ, *Ημέρα Ανεξαρτησίας*

Richard Ford, *Independence Day*

Μετάφραση: Θωμάς Σκάσσης

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια, διορθώσεις: Χρίστος Κυθρεώτης

Σελιδοποίηση: ΦΑΣΜΑ ΑΦΟΙ Καπένη Κ. & Α. Ο.Ε.

Φιλμ, μοντάζ: Μαρία Ποιινιού-Ρένεση

Copyright© Richard Ford, 1995

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2016

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Harvill Press

Λονδίνο, 1995

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Οκτώβριος 2016

Κ.Ε.Τ. Α450 Κ.Ε.Π. 777/16

ISBN 978-960-16-6905-2

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στην Κριστίνα

ΣΤΟ Χάνταμ, το καλοκαιράκι αιωρείται πάνω από τα δέντρα που γλυκαίνουν την όψη των δρόμων σαν ανάλαφρο άρωμα κάποιου ξέγνοιαστου χαυνωμένου θεού και ο κόσμος συντονίζεται με τους μυστηριώδεις ύμνους του. Οι σκιασμένες πελούζες μένουν ασάλευτες και νοτισμένες τις μικρές προμεσημβρινές ώρες. Στην πρωινή σιγαλιά της οδού Κλίβελαντ, ακούω τον γδούπο των βημάτων κάποιου μοναχικού δρομέα, που περνά απέξω κατηγοριζοντας τον λόφο προς την Ταφτ Λέιν και τη διασχίζει κατευθυνόμενος στη Σχολή Χορωδίας, όπου θα συνεχίσει το τρέξιμο πάνω στο νοτισμένο γρασίδι. Στον νέγρικο μαχαλά, οι άντρες κάθονται στις ξύλινες μπροστινές βεράντες με τα μπατζάκια των παντελονιών ανασηκωμένα πάνω από τις κάλτσες και σιγορουφάνε τον καφέ τους καθώς αυξάνεται η χαυνωτική ζέστη. Στο γυμνάσιο, το μάθημα βελτίωσης της έγγαμης συμβίωσης (4:00 με 6:00) έχει τελειώσει και οι συμμετέχοντες βγαίνουν νυσταγμένοι και σαστισμένοι για να πάνε να συνεχίζουν τον ύπνο τους, ενώ πάνω στη χλόη του ποδοσφαιρικού γηπέδου η μπάντα του γυμνασίου μας ξεκινάει τη διπλή ημερήσια πρόβα της για την 4η Ιουλίου: «Μπουμ-Χάνταμ, μπουμ-Χάνταμ, μπουμ-μπουμ-μπα-μπουμ. Χάνταμ-Χάνταμ, πάνω τους! Μπουμ-μπουμ-μπα-μπουμ!».

Ξέρω ότι αλλού, πιο πάνω στην ακτή, ο ουρανός είναι θολός από την καταχνιά. Σφίγγει η ζέστη και μια μεταλλική μυ-

ρωδιά γυροφέρει τα ρουθούνια. Τα πρώτα σύννεφα μιας καλοκαιρινής καταιγίδας караδοκούν ήδη στα βουνά, μακριά στον ορίζοντα, και εκεί όπου ζουν αυτά κάνει περισσότερη ζέση απ' ό,τι εδώ όπου ζούμε εμείς. Η κατεύθυνση προς την οποία φυσά η αύρα φέρνει από πολύ μακριά, από την κεντρική σιδηροδρομική γραμμή, τον ήχο της εμπορικής αμαξοστοιχίας της Άμπρακ, που διαβαίνει ολοταχώς για Φιλαδέλφεια. Η ίδια αύρα κουβαλά για εκατοντάδες μίλια μια ανάλαφρη μρωδιά θαλασσινού αλατιού, που ανακατεύεται με το αχνό άρωμα του ροδόδεντρου και της τελευταίας πεισματάρας καλοκαιριάτικης αζαλέας.

Στον δικό μου δρόμο πάντως, στο πρώτο σκιερό τετράγωνο της οδού Κλίβελαντ, βασιλεύει γλυκιά σιγή. Ένα τετράγωνο πιο κάτω, κάποιος βροντάει επίμονα μια μπάλα στο πλακόστρωτο του γκαράζ του – μια τσιρίδα... μετά παύση... μετά ένα γέλιο, ένας βήχας... «Ναι, έεετσι μπράβο». Τίποτε από αυτά πολύ δυνατά. Μπροστά από το σπίτι του Ζάμπρο, δυο πόρτες παρακάτω, τα μέλη του συνεργείου για τους δρόμους τελειώνουν το τσιγάρο τους πριν βάλουν μπρος τα μηχανήματά τους και ξανασηκώσουν σκόνη. Φέτος το καλοκαίρι αλλάζουμε την άσφαλτο, περνάμε καινούρια «λούκια», στρώνουμε χλοοτάπητα όπου υπάρχει σκέτο χώμα, βάζουμε άλλα κράσπεδα στα πεζοδρόμια, χρησιμοποιώντας με καμάρι τα δολάρια από τους νέους φόρους· όλοι οι εργάτες είναι είτε από το Πράσινο Ακρωτήριο είτε κάτι πανούργοι τύποι από την Ονδούρα και έρχονται από πιο φτωχές πόλεις βορειότερα: τη Σέρτζαντσβιλ ή τη Λιτλ Γιορκ. Κάθονται δίπλα στις κίτρινες μπουλντόζες, στους οδοστρωτήρες και στις τσάπες και κοιτούν αμίλητοι τα δικά τους τσίλικα αμάξια –κάτι Καμάρο και χαμηλωμένες Σεβρολέτ–, που είναι παρκαρισμένα μετά τη γωνία, μακριά από τη σκόνη, εκεί όπου αργότερα θα πέσει η σκιά.

Ξαφνικά, το κωδωνοστάσιο του Οσίου Λέοντος του Μεγάλου αρχίζει να ηχεί: ντονγκ, ντονγκ, ντονγκ, και στη συνέχεια, γλυκό πρωινό κάλεσμα, η λαμπρή μελωδία του ίδιου του γε-

ρο-Τζον Γουέσλι!: «Έγέρθητε οί μέλλοντες σωθῆναι, ἐγέρθητε καί τὰς ψυχὰς ὑμῶν καθαίρετε».

Δεν εἶναι βέβαια τα πάντα ακριβῶς αποστειρωμένα και ἀψογα ἐδῶ πέρα, παρά το καλό υπόβαθρο. (Μήπως τι εἶναι ακριβῶς ἀψογο ποτέ;)

Εγώ ο ἴδιος, ο Φρανκ Μπάσκομπ, έπεσα, στα τέλη του Απρίλη, θύμα επίθεσης στην οδό Κούλιτζ, έναν δρόμο πιο πάνω από ἐδῶ, καθώς επέστρεφα με ζωηρό βηματισμό από το κλείσιμο μιας συμφωνίας στο μεσιτικό γραφείο μας, μόλις που είχε σουρουπώσει, νιώθοντας ανάλαφρος χάρη στην επιτυχία, ελπίζοντας να προλάβω τις βραδινές ειδήσεις και έχοντας ένα μπουκάλι σαμπάνιας Ρέντερερ υπό μάλης, δώρο του ευγνωμονούντος πωλητή στον οποίον εξασφάλισα έναν σκασμό λεφτά. Τρεις νεαροί, έναν από τους οποίους μου φάνηκε πως είχα ξαναδαεί –Ασιάτης ήταν– αλλά δεν μπόρεσα αργότερα να κατονομάσω, που κατέβαιναν ολοταχώς με τα μηχανάκια τους κάνοντας ζιγκ ζαγκ στο πεζοδρόμιο, μου έδωσαν μια κατακέφαλα με ένα μεγάλο μπουκάλι Πέτσι και απομακρύνθηκαν ουρλιάζοντας. Δεν μου έκλεψαν ούτε μου έσπασαν κάτι, ωστόσο έχασα το φως μου κι έμεινα κάνα δεκάλεπτο χάμω, καθισμένος στο γρασίδι, χωρίς να μου δώσει κανείς προσοχή, ενώ όλα γύριζαν γύρω μου.

Λίγο αργότερα, στις αρχές Μαΐου, έγινε διάρρηξη στο σπίτι του Ζάμπρο και σε ένα άλλο δύο φορές μέσα στην ίδια εβδομάδα (γύρισαν να πάρουν ό,τι είχαν ξεχάσει την πρώτη φορά).

Στη συνέχεια, μείναμε όλοι με το στόμα ανοιχτό όταν η Κλαιρ Ντιβέιν, η μόνη μαύρη συνεργάτιδά μας, με την οποία είχα έναν σύντομο αλλά έντονο «δεσμό» πριν από δυο χρό-

1. John Wesley (1703-1791). Αγγλικανός κληρικός και θεολόγος, θεωρείται ιδρυτής του μεθοδιστικού κινήματος. (Σ.τ.Μ.)

νια, δολοφονήθηκε τον Μάιο μέσα σε ένα διαμέρισμα που είχε πάει να δείξει σε πελάτες, πέρα στην Γκρέιτ Γουντς Ρόουντ, κοντά στη Χαϊτστάουν – βρέθηκε δεμένη, βιασμένη και μαχαιρωμένη. Και κανένα χειροπιαστό στοιχείο, εκτός από ένα ροζ χαρτάκι υπενθύμισης πεσμένο στο παρκέ της εισόδου, με μήνυμα γραμμένο με τον δικό της καμπυλωτό γραφικό χαρακτήρα: «Οικογένεια Λούθερ. Μόλις άρχισαν να ψάχνουν. Γύρω στις 95 χιλ. 3 μ.μ. Να πάρω κλειδί. Βραδινό με Έντι». Ο Έντι ήταν ο αρραβωνιαστικός της.

Τώρα, ανάμεσα στα δέντρα, πλανιέται επιπλέον η πτώση της αξίας των ακινήτων σαν άοσμη, άχρωμη ομίχλη στον ασάλευτο αέρα, που την αναπνέουν όλοι και όλοι την αντιλαμβάνονται, παρόλο που οι καινούριες ανέσεις μας – τα καινούρια περιπολικά της αστυνομίας, οι καινούριες διαβάσεις, τα κλαδεμένα κλαδιά των δέντρων, οι υπόγειες γραμμές του ηλεκτρικού, η ανακαινισμένη υπαίθρια σκηνή για μουσική και τα σχέδια για την παρέλαση της 4ης Ιουλίου – κάνουν ό,τι μπορούν για να απαλλάξουν το μυαλό του πολίτη από την ανησυχία, να μας πείσουν ότι οι έγνοιες μας δεν είναι έγνοιες, ή τουλάχιστον δεν είναι μόνο δικές μας αλλά όλων – άρα κανενός –, και ότι το μυστικό τούτης της χώρας είναι να επιμένεις στον στόχο σου, να μην παρεκκλίνεις από την πορεία και να ακολουθείς την κυκλική φύση των πραγμάτων, ενώ αν σκέφτεσαι διαφορετικά καταστέλλεις την αισιοδοξία, γίνεσαι παρανοϊκός και σου χρειάζεται δαπανηρή «θεραπεία» κάπου μακριά από τα μάτια του κόσμου.

Στην πράξη βέβαια, όσο κι αν έχουμε κατά νου ότι σπανίως ένα γεγονός προκαλεί με απλό, άμεσο τρόπο κάποιο άλλο, κάτι πρέπει να σημαίνει για μια πόλη, για τη διάθεσή της, το ότι πέφτουν οι τιμές στην αγορά. (Γιατί άλλωστε οι τιμές των ακινήτων αποτελούν δείκτη ευημερίας σε εθνικό επίπεδο;) Αν, για παράδειγμα, η μετοχή μιας κατά τα άλλα εύρωστης εταιρείας που εμπορεύεται μπρικέτες άνθρακα έπαιρνε απότομα την κατιούσα, η εταιρεία θα αντιδρούσε άμεσα. Οι «άνθρωποι» της

θα έμεναν στα γραφεία τους περισσότερες ώρες, αφού θα είχε νυχτώσει (εκτός κι αν είχαν απολυθεί αμέσως), οι άντρες θα επέστρεφαν στο σπίτι τους πιο ξεθεωμένοι απ' ό,τι συνήθως, χωρίς να φέρνουν λουλούδια, θα έστεκαν περισσότερη ώρα κοιτώντας επίμονα στο μισοσκόταδο τα δέντρα που θέλουν κλάδεμα, θα απευθύνονταν λιγότερο ευγενικά στα παιδιά τους, θα έπιναν ένα επιπλέον απεριτίφ Πιμς μόνοι με τη σύζυγο πριν από το φαγητό και θα ξυπνούσαν απρόσμενα στις τέσσερις το πρωί χωρίς να έχουν κάτι σοβαρό, σίγουρα πάντως όχι ευχάριστο, να τους απασχολεί. Όντας απλώς ανήσυχοι.

Έτσι και στο Χάνταμ, ενώ το καλοκαίρι οργιάζει γύρω μας, επικρατεί η πρωτόφαντη εντύπωση ότι έξω ακριβώς από την αυλή μας βρίσκεται ένας άγριος κόσμος, και ένας αδιευκρίνιστος φόβος κυκλοφορεί μεταξύ των κατοίκων, φόβος που δεν νομίζω ότι θα τον συνηθίσουν, αλλά θα πεθάνουν προτού προσαρμοστούν.

Το λυπηρό, φυσικά, με την ενήλικη ζωή είναι ότι διακρίνεις στον ορίζοντα να έρχονται πράγματα στα οποία δεν θα προσαρμοστείς ποτέ. Τα αναγνωρίζεις σαν προβλήματα, ανησυχείς στο έπακρο γι' αυτά, προβλέπεις, παίρνεις προφυλάξεις και κάνεις διάφορες διευθετήσεις, λέγοντας στον εαυτό σου ότι πρέπει να αλλάξεις τον τρόπο με τον οποίο έκανες μέχρι τώρα τα πράγματα. Μόνο που δεν το κάνεις. Δεν μπορείς. Κατά κάποιον τρόπο είναι ήδη πολύ αργά. Ίσως είναι κάτι ακόμα χειρότερο: ίσως αυτό που βλέπεις να έρχεται από πολύ μακριά δεν είναι πραγματικά αυτό που σε φοβίζει αλλά τα επακόλουθά του, και αυτό που φοβάσαι μήπως συμβεί έχει ήδη συμβεί. Αυτό μοιάζει στην ουσία με τη συνειδητοποίηση ότι όλοι εμείς δεν πρόκειται να ωφεληθούμε από τις σπουδαίες πρόσφατες προόδους της ιατρικής επιστήμης, ωστόσο τις επικροτούμε ελπίζοντας ότι κάποιο εμβόλιο θα είναι εγκαίρως έτοιμο και νομίζοντας ότι τα πράγματα μπορεί ακόμα να βελτιωθούν. Μόνο που και ως προς αυτό είναι πολύ αργά. Έτσι ακριβώς η ζωή μας τελειώνει πριν καν το καταλάβουμε. Και

μας λείπει. Κι όπως λέει ο ποιητής: «Ζωή είναι οι τρόποι που μας λείπει η ζωή».²

Τούτο το πρωί είμαι στο πόδι από νωρίς, καθισμένος στο γραφείο μου επάνω στη σοφίτα, και κοιτάζω μια καταχώριση με την ένδειξη «Αποκλειστικό» που ήρθε χθες το βράδυ την ώρα που κλείναμε, και για την οποία μπορεί να έχω ήδη κάποιους ενδιαφερόμενους αγοραστές αργότερα μέσα στη μέρα. Οι αγγελίες πώλησης εμφανίζονται συχνά με αυτό τον αναπάντεχο, τυχαίο τρόπο: κάποιος ιδιοκτήτης κατεβάζει μερικά κοκτέιλ Μανχάτταν, κάνει έναν απογευματινό γύρο στην αυλή του, ανακαλύπτει μερικά χαρτάκια που έχει φέρει ο αέρας από τα σκουπίδια του γείτονα, μαζεύει με την τσουγκράνα τα υπολείμματα του χειμώνα, τα σάπια φύλλα κάτω από τη φορσύθια όπου είναι θαμμένος ο Πέππερ, το σκυλί Δαλματίας που είχε κάποτε, επιθεωρεί το κώνειο που είχαν φυτέψει με τη γυναίκα του στον φράχτη πριν από πολλά χρόνια, όταν ήταν νιόπαντροι, κάνει μια νοσταλγική βόλτα σε δωμάτια που έχει βιάσει και σε μπάνια που έχει στοκάρει μεταμεσονύχτιες ώρες, στο μεταξύ κατεβάζει άλλα δύο ενισχυμένα, οπότε ακολουθεί αιφνίδιος, μέγας και βουβός σπαραγμός ψυχής για τη χαμένη από καιρό ζωή, που όλοι μας πρέπει να εγκαταλείψουμε (αν θέλουμε να εξακολουθήσουμε να ζούμε)... Οπότε γίνεται το μπαμ: δύο λεπτά αργότερα είναι στο τηλέφωνο, διακόπτοντας κάποιον μεσίτη που τρώει ήρεμα στο σπίτι του, και σε δέκα ακόμα λεπτά το ζήτημα έχει κριθεί. Κάποιας μορφής πρόοδος είναι κι αυτό. (Κατά ευτυχή σύμπτωση, οι πελάτες μου, το ζεύγος Μάρκαμ, θα έχουν έρθει με το αυτοκίνητό τους από το Βερμόντ τη νύχτα που μας πέρασε, άρα είναι πιθανό να κλείσω τον κύκλο –από την αγγελία στην πώληση– μέσα σε μία μόνο μέρα. Το ρεκόρ, που δεν είναι δικό μου, είναι τέσσερα λεπτά.)

Η άλλη υποχρέωση που έχω νωρίς το πρωί είναι να γράψω

2. Από το ποίημα «A girl in a library» του Αμερικανού ποιητή, κριτικού και δοκιμιογράφου Randall Jarrell (1904-1965). (Σ.τ.Μ.)

το κύριο άρθρο για τον μηνιαίο οδηγό της εταιρείας μας «Αγοραστές - Πωλητές» (που αποστέλλεται δωρεάν σε κάθε ζώντα ιδιοκτήτη ακινήτου που είναι καταχωρισμένος στην εφορία του Χάνταμ). Για τούτο τον μήνα, αναπτύσσω λεπτομερέστερα κάποιες σκέψεις για τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις που θα έχει στις τιμές των ακινήτων το επερχόμενο συνέδριο των Δημοκρατικών, όταν ο άχρωμος και άγευστος κυβερνήτης Δουκάκης, δαίμων του δυσοίωνου οικονομικού θαύματος της Μασσαχουσέττης, θα αρπάξει το τρόπαιο και θα τραβήξει για τη νίκη τον Νοέμβρη, πράγμα που εγώ ελπίζω, αλλά κάνει τους περισσότερους ιδιοκτήτες ακινήτων στο Χάνταμ να παραλύουν από τον φόβο, αφού σχεδόν όλοι τους είναι Ρεπουμπλικανόι, λατρεύουν τον Ρίγκαν όπως οι καθολικοί λατρεύουν τον πάπα, ταυτόχρονα όμως νιώθουν αποσβολωμένοι και προδομένοι από την καραγκιζίστικη εικόνα του αντιπροέδρου Μπους ως νέου αρχηγού τους. Η επιχειρηματολογία μου εκκινεί από το περίφημο απόφθεγμα του Έμερσον στην *Αυτοπεποίθηση*: «Η μεγαλοσύνη πέφτει πάντα θύμα παρεξήγησης», το οποίο έχω αναπτύξει στη θεωρία ότι ο κυβερνήτης Δουκάκης έχει πιο πολύ κατά νου «αμιγώς οικονομικά θέματα» απ' ό,τι νομίζουν οι περισσότεροι ψηφοφόροι, ότι η οικονομική ανασφάλεια ευνοεί τους Δημοκρατικούς και ότι τα επιτόκια, που έχουν πάρει την κατιούσα όλο τον χρόνο, θα σκαρφάλωναν στο 11% την Πρωτοχρονιά ακόμα και αν εκλεγόταν πρόεδρος ο Γουίλιαμ Τζέννινγκς Μπράιαν και επανερχόταν ο κανόνας του αργύρου. (Κι αυτά φοβίζονται τους Ρεπουμπλικανούς μέχρι θανάτου.) Οπότε το συμπέρασμά μου είναι: «Δεν βαριέστε. Αφού τα πράγματα μπορεί να επιδεινωθούν τάχιστα, τώρα είναι η εποχή να βουτήξει κανείς στα νερά της κτηματομεσιτικής αγοράς. Πουλήστε! (ή: Αγοράστε)».

Αυτές τις καλοκαιρινές μέρες, η προσωπική μου ζωή, φαινομενικά τουλάχιστον, είναι υπόδειγμα απλότητας. Ζω ευτυχι-

σμένος αν και κάπως σαστισμένος τη ζωή ενός σαραντατετράχρονου εργένη στο σπίτι της πρώην συζύγου μου, στον αριθμό 116 της οδού Κλίβελαντ, της περιοχής του Χάνταμ με τους «δρόμους των προέδρων», στο Νιου Τζέρζι, όπου εργαζομαι ως μεσίτης-συνεργάτης του γραφείου Λόρεν-Σουίντελ στη Σεμινάρι Στριτ. Θα έπρεπε μάλλον να πω ότι το σπίτι ανήκε κάποτε στην κάποτε σύζυγό μου, την Ανν Ντάικστρα, νυν κυρία Τσάρλυ Ο'Ντελ, κάτοικο Σουόλλου Λέιν 86, Ντιπ Ρίβερ, Κοννέκτικατ. Εκεί μένουν και τα δύο παιδιά μου, αν και δεν είμαι βέβαιος πόσο χαρούμενα είναι ή θα έπρεπε να είναι.

Τα γεγονότα της ζωής που με οδήγησαν σε αυτό το επάγγελμα και σε τούτο εδώ το σπίτι μπορεί, φαντάζομαι, να φανεί ότι πήραν ασυνήθιστη τροπή, αν έχει κανείς ως μοντέλο κάποιο φυλλάδιο κανόνων συμπεριφοράς μιας κωμώπολης των αρχών του 20ού αιώνα προσαρμοσμένο στην πολιτεία της Ιντιάνα ή την εικόνα «της ιδανικής αμερικανικής οικογενειακής ζωής», όπως την πλασάρουν κάποιες δεξιές δεξαμενές σκέψης –οι διευθυντές αρκετών από τις οποίες ζουν εδώ στο Χάνταμ–, αλλά αποτελεί απλώς προπαγάνδα ενός τρόπου ζωής που κανένας δεν θα μπορούσε να έχει χωρίς πρόσβαση σε φάρμακα καταστολής των παρορμήσεων και πρόκλησης νοσταλγίας, τα οποία δεν θέλουν να πάρετε (αν και είμαι βέβαιος ότι εκείνοι τα παίρνουν με τη σέσουλα). Σε κάθε λογικό άνθρωπο, όμως, η ζωή μου θα φανεί λίγο ως πολύ φυσιολογική κάτω από το μικροσκόπιο, γεμάτη απρόοπτα και ασυμφωνίες από τα οποία δεν γλιτώνει κανένας, και τα οποία όμως δεν βλάπτουν παρά ελάχιστα έναν άλλως ανάξιο παρατήρησης βίο.

Σήμερα το πρωί, ωστόσο, ξεκινώ για ένα ταξιδάκι του Σαββατοκύριακου με τον μοναχογιό μου, το οποίο, σε αντίθεση με τις περισσότερες αναζητήσεις μου, υπόσχεται να είναι διάσπαρτο με βαρυσήμαντα γεγονότα. Υπάρχει όντως μια παράξενη αίσθηση τέλους σε τούτη την εκδρομή, λες και κάποια σημάδια της ζωής –της δικής μου και της δικής του– φτάνει αν όχι στο τέρμα της, πάντως σε κάποια στενωπό, κά-

ποια αλλαγή εικόνας στο καλειδοσκόπιο, μια αλλαγή που θα ήμουν χαζός αν έπαιρνα αφήφιστα, και δεν την παίρνω. (Η παρόρμηση να διαβάσω την Αυτοπεποίθηση κάτι λέει εν προκειμένω, όπως λέει και το ίδιο το διήμερο – είναι η αγαπημένη μου κοσμική γιορτή, γιατί εκτυλίσσεται δημόσια και γιατί ο ξεκάθαρος προορισμός της είναι να μας αφήσει όπως ακριβώς μας βρήκε: ελεύθερους.) Όλα αυτά συμβαίνουν –καθ’ υπερβολή– κοντά στην επέτειο του διαζυγίου μου, εποχή κατά την οποία αισθάνομαι πάντοτε βαρύθυμος και μετέωρος, ενώ περνάω μέρες και μέρες αναμασώντας εκείνο το καλοκαίρι πριν από επτά χρόνια, τότε που η ζωή έκανε μια χοντρή στραβοτιμονιά και εγώ, που τα είχα κατά κάποιον τρόπο χαμένα, δεν κατάφερα να διορθώσω την πορεία της.

Πριν γίνουν όμως όλα αυτά, απόψε το απόγευμα θα τραβήξω νότια, προς το Σάουθ Μαντολόκινγκ, στην παραλία του Τζέρζι, για το τακτικό ραντεβού της Παρασκευής βράδυ με τη φιλενάδα μου (τελικά, δεν υπάρχει κάποια ευγενέστερη ή καλύτερη λέξη), την ξανθιά ψηλή Σάλλυ Κάλντγουελ με τα μακριά πόδια. Ωστόσο, ακόμα κι εδώ μπορεί να σιγοβράζει το πράγμα.

Πάνε δέκα μήνες τώρα που η Σάλλυ κι εγώ έχουμε αυτό το τέλειο, όπως μου φαίνεται εμένα, ειδύλλιο του τύπου «ο καθένας στο σπίτι του», που εξασφαλίζει και στους δυο μας γενναίες δόσεις συντροφικότητας, εμπιστοσύνης (εκεί όπου απαιτείται), αξιοπιστίας σε λογικά πλαίσια, καθώς και άφθονο πικάντικη γήινη έκσταση – όλα τούτα παραχωρώντας άφθονο «χώρο» και με απόλυτη παραδοχή της ελευθερίας κινήσεων του άλλου (κάτι το οποίο εμένα δεν μου χρειάζεται ιδιαίτερα), ενώ σεβόμαστε πλήρως τα ακριβοπληρωμένα μαθήματα και τα καταγεγραμμένα με ζωηρά γράμματα λάθη της ωριμότητας.

Είναι αλήθεια ότι δεν πρόκειται για έρωτα. Όχι ακριβώς. Αλλά είναι πολύ πιο κοντά στον έρωτα απ’ ότι τα ασήμαντα αγαθά που μοιράζονται οι περισσότεροι παντρεμένοι.

Να όμως που τις τελευταίες εβδομάδες, για λόγους που δεν μπορώ να εξηγήσω, έχει γεννηθεί μέσα στον καθένα μας

αυτό που δεν μπορώ να το αποκαλέσω αλλιώς παρά παράξενη αμηχανία, που επεκτείνεται μέχρι και στις συνήθως άκρως διεγερτικές ερωτικές μας συνευρέσεις, επηρεάζοντας ακόμα και τη συχνότητα των συναντήσεών μας: λες και ο τρόπος με τον οποίο τραβάμε την προσοχή και τα συναισθήματα ο ένας του άλλου έχει αρχίσει να μεταβάλλεται, να χαλαρώνει και πρέπει τώρα να δημιουργήσουμε ένα καινούριο κράτημα, για μακρύτερο και σοβαρότερο δεσμό – μόνο που κανένας από τους δυο μας δεν έχει φανεί μέχρι στιγμής ικανός να το κάνει, κι έτσι μένουμε σαστισμένοι από την αποτυχία.

Χθες τη νύχτα, αφού είχα κοιμηθεί καμιά ώρα, και είχα ξυπνήσει περασμένα μεσάνυχτα, στριφογουρίζοντας το μαξιλάρι μου κι έχοντας την έγνοια του Πολ και του ταξιδιού, είχα κατεβάσει ένα ποτήρι γάλα, είχα δει το δελτίο καιρού και μετά είχα καθίσει να διαβάσω ένα κεφάλαιο από τη *Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας*, το κλασικό έργο του Καρλ Μπέκερ,³ το οποίο σκοπεύω να χρησιμοποιήσω, μαζί με την *Αυτοπεποίθηση*, ως κείμενα-κλειδιά για να επικοινωνήσω με τον μπερδεμένο γιο μου και να του μεταδώσω μερικές σημαντικές γνώσεις, τηλεφώνησε η Σάλλυ. (Παρεμπιπτόντως, αυτά τα δύο βιβλία δεν είναι διόλου κουραστικά, στομφώδη ή βαρετά, όπως φάνταζαν στο σχολείο, αλλά ξεχειλίζουν από χρήσιμα εμπνευσμένα διδάγματα με άμεση ή μεταφορική εφαρμογή στα μπερδεμένα διλήμματα της ζωής.)

«Έλα, γεια. Τι κάνεις;» είπε, έχοντας έναν κάπως σφιγμένο, συγκρατημένο τόνο στη συνήθως βελούδινη φωνή της, σαν να μην ήταν τα μεταμεσονύχτια τηλεφωνήματα συνηθισμένη πρακτική για εμάς, όπως και δεν είναι.

«Διαβάζω τον Καρλ Μπέκερ, που είναι σπουδαίος» είπα, όντας όμως σε επιφυλακή. «Πίστευε ότι η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας ήταν απαρχής μέχρι τέλους μια προσπάθεια να αποδειχθεί ότι η λέξη εξέγερση ήταν λάθος όρος γι' αυτό που

3. Carl L. Becker (1873-1945). Πολυγραφότατος Αμερικανός ιστορικός, καθηγητής στο πανεπιστήμιο Κορνέλ από το 1917 μέχρι το 1941. (Σ.τ.Μ.)

έκαναν οι πατέρες του έθνους. Δινόταν μάχη για την επιλογή μίας λέξης. Είναι καταπληκτικό».

Αναστέναξε. «Και ποια ήταν η κατάλληλη λέξη;»

«Α. Κοινός νους, φύση, πρόοδος, θέλημα Θεού, κάρμα, νιρβάνα. Όλα αυτά σήμαιναν περίπου το ίδιο για τον Τζέφερσον, τον Άνταμς και τους άλλους. Ήταν πιο έξυπνοι απ' ό,τι είμαστε εμείς».

«Νόμιζα ότι επρόκειτο για κάτι πιο σημαντικό» είπε. Μετά είπε: «Εμένα, απόψε ξαφνικά, η ζωή μου φαίνεται μπουκωμένη. Εσένα δεν σου φαίνεται μπουκωμένη;». Καταλάβαινα ότι μου έστειλε ένα κωδικοποιημένο μήνυμα, αλλά δεν ήξερα πώς να το μεταφράσω. Σκέφτηκα ότι ήταν πιθανώς ένας εισαγωγικός ελιγμός για να μου ανακοινώσει ότι δεν ήθελε να με ξαναδεί – πράγμα που έχει συμβεί. (Το «μπουκωμένη» είχε την έννοια του «αφόρητη».) «Υπάρχει κάτι που απαιτεί να το προσέξουμε, μόνο που δεν ξέρω τι είναι» είπε. «Πρέπει όμως να έχει να κάνει μ' εσένα κι εμένα. Δεν συμφωνείς;»

«Ναι. Μπορεί» είπα. «Δεν ξέρω». Είχα ανακαθίσει δίπλα στο πορτατίφ του κομοδίνου, κάτω από τον αγαπημένο μου χάρτη του Μπλοκ Άιλαντ, με το παλιό σχολιασμένο βιβλίο του Μπέκερ στο στήθος να μυρίζει μούχλα και τον εξαεριστήρα του παραθύρου (δεν ήθελα ερκοντίσιον) να φέρνει τα δροσερά μεσάνυχτα των προαστίων πάνω στα σκεπάσματά μου. Δεν μπορούσα να σκεφτώ κάτι άλλο να μου λείπει, εκτός από ύπνο.

«Νιώθω απλά ότι τα πράγματα έχουν μπουκώσει και κάτι μου λείπει» είπε πάλι. «Είσαι σίγουρος ότι δεν νιώθεις κι εσύ έτσι;»

«Για να έχεις κάποια πράγματα, πρέπει να σου λείπουν κάποια άλλα». Βλακώδης απάντηση. Ένιωσα ότι και κοιμισμένος να ήμουν, πάλι θα δυσκολευόμουν την επομένη να πείσω τον εαυτό μου ότι δεν είχε γίνει αυτός ο διάλογος – κάτι που δεν είναι τόσο σπάνιο στην περίπτωσή μου.

«Είδα ένα όνειρο απόψε» είπε η Σάλλυ. «Ήμασταν στο σπίτι σου στο Χάνταμ κι εσύ διαρκώς συγύριζες τα πάντα. Ήμουν,

λέει, η γυναίκα σου, αλλά ένωθα φοβερή αγωνία. Στη λεκάνη της τουαλέτας μας είχε μπλε νερό και κάποια στιγμή δώσαμε τα χέρια στο κατώφλι σου, σαν να μου είχες πουλήσει το ίδιο σου το σπίτι. Και μετά σε είδα να τρέχεις μακριά καταμεσής σε έναν αγρό με καλαμπόκι, με τα χέρια διάπλατα ανοιχτά σαν τον Χριστό ή κάπως έτσι, σαν να είχα γυρίσει ξανά στο Ιλλινόις». Από εκεί κατάγεται, από την περιοχή του καλαμποκιού, των χριστιανών και της απάθειας. «Ήταν γαλήνιο όνειρο κατά κάποιον τρόπο, αλλά η γενική εντύπωση ήταν πως όλα γίνονταν γρήγορα, πυρετωδώς, και κανένας δεν μπορούσε να κάνει κάτι με τον σωστό τρόπο. Κι ένωσα αυτή την αγωνία στο όνειρό μου. Τότε ξύπνησα και θέλησα να σου τηλεφωνήσω».

«Καλά έκανες και με πήρες» είπα. «Δεν μου ακούγεται και τόσο άσχημο πάντως. Δεν σε κυνηγούσαν άγρια θηρία που μου έμοιαζαν, ούτε σε έσπρωχναν έξω από κανένα αεροπλάνο».

«Όχι» είπε και φάνηκε σαν να αναλογιζόταν αυτά τα δύο ενδεχόμενα. Κάπου μακριά μες στη νύχτα άκουγα ένα τρένο. «Μόνο που ένωσα τόση αγωνία. Ήταν ολοζώντανο. Δεν έχω συχνά τόσο ζωντανά όνειρα».

«Εγώ προσπαθώ να ξεχνάω τα δικά μου».

«Το ξέρω. Και καμαρώνεις γι' αυτό».

«Δεν καμαρώνω. Αλλά φαίνεται πως δεν είναι ποτέ αρκετά μυστηριώδη. Αν ήταν πολύ ενδιαφέροντα, θα τα θυμόμουν. Απόψε ονειρεύτηκα ότι διάβαζα και πράγματι διάβαζα».

«Δεν μου φαίνεται να σε ενδιαφέρει ιδιαίτερα η κουβέντα. Ίσως δεν είναι τώρα η κατάλληλη ώρα για να μιλήσουμε σοβαρά». Ακουγόταν ενοχλημένη, σαν να την κορόιδευα, πράγμα που δεν ίσχυε.

«Χαίρομαι που ακούω τη φωνή σου πάντως» είπα, ενώ σκεφτόμουν ότι είχε δίκιο. Ήταν μαύρα μεσάνυχτα. Τίποτα καλό δεν αρχίζει τέτοια ώρα.

«Με συγχωρείς που σε ξύπνησα».

«Δεν με ξύπνησες». Εκείνη τη στιγμή όμως, χωρίς να το ξέρει, έσβησα το φως κι έμεινα να ανασαίνω στο δροσερό σκο-

τάδι ακούγοντας το τρένο. «Αυτό που υποθέτω εγώ είναι ότι θέλεις κάτι που δεν έχεις. Δεν είναι ασυνήθιστο». Στην περιπτώση της Σάλλυ θα μπορούσε να ήταν ένα σωρό πράγματα.

«Εσύ ποτέ δεν νιώθεις έτσι;»

«Όχι. Νιώθω ότι έχω ήδη πολλά. Έχω εσένα».

«Αυτό είναι πολύ ωραίο» είπε, όχι και τόσο θερμά.

«Είναι».

«Τότε θα σε δω αύριο, φαντάζομαι».

«Ασφαλώς θα με δεις. Θα έρθω τρέχοντας και σε μεγάλη φόρμα».

«Τέλεια» είπε. «Κοιμήσου καλά και μη δεις όνειρα».

«Θα κοιμηθώ και δεν θα δω». Κατέβασα το ακουστικό.

Δεν θα ήμουν ειλικρινής αν καμωνόμουν ότι αυτό με το οποίο πάλευε χθες το βράδυ η Σάλλυ ήταν μια έλλειψη ή απουσία που δεν ένιωθα κι εγώ ο ίδιος. Ίσως πάλι να είμαι απλώς ένα στοίχημα αδύνατον να κερδηθεί για εκείνη ή για την οποιαδήποτε, αφού μου αρέσουν τόσο πολύ τα καμπανίσματα στην αρχή του ρομάντζου, αλλά, όταν αυτή η γλυκιά αντήχηση απειλεί να εξελιχθεί σε κάτι διαφορετικό, μου λείπει η ώθηση να κάνω κάτι πέρα από το να το αγνοήσω. Μια πετυχημένη τακτική της μεσήλικης ζωής μου, εποχής την οποία θεωρώ ως Υπαρξιακή Περίοδο, είναι να αγνοώ τα περισσότερα από όσα δεν μου αρέσουν ή μου φαίνονται ανησυχητικά ή ότι θα προκαλούσαν μπερδέματα, κι έτσι να τα βλέπω συνήθως να απομακρύνονται. Αντιλαμβάνομαι όμως τα «πράγματα», όσο και η Σάλλυ, και φαντάζομαι ότι αυτό μπορεί να είναι το πρώτο σημάδι (ή ίσως το τριακοστό έβδομο) ότι μπορεί σε λίγο καιρό να μη «βλεπόμαστε» πια. Λυπάμαι και θα ήθελα να βρω τον τρόπο να αναζωογονήσω την κατάσταση, μόνο που σύμφωνα με την τακτική μου είμαι διατεθειμένος να την αφήσω να εξελιχθεί όπως εξελίσσεται και να δω τι θα συμβεί. Μπορεί κιόλας να καλυτερέψει. Είναι εξίσου πιθανό, όπως και το αντίθετο.

Ζήτημα πολύ μεγαλύτερης σπουδαιότητας και βαρύτητας είναι, βέβαια, αυτό που αφορά τον γιο μου, τον Πολ Μπάσκομπ, που είναι δεκαπέντε χρόνων. Πριν από δύομισι μήνες, μόλις είχε λήξει η περίοδος υποβολής των φορολογικών δηλώσεων και έξι εβδομάδες πριν τελειώσει η σχολική χρονιά στο Ντιπ Ρίβερ, τον συνέλαβαν γιατί έκλεψε τρία κουτιά προφυλακτικά 4X («Magnum») από μια προθήκη του σουπερμάρκετ Φάιναστ κάτω στο Έσσεξ. Μια κάμερα οροφής που ήταν κρυμμένη πάνω από τα ανδρικά είδη καθημερινής υγιεινής παρακολουθούσε τις κινήσεις του. Όταν ένα μικροκαμωμένο αλλά ένστολο άτομο του προσωπικού ασφαλείας (θηλυκού γένους) με καταγωγή από το Βιετνάμ τον πλησίασε μετά το ταμείο, όπου για αντιπερισπασμό είχε αγοράσει ένα μπουκάλι με τονωτική λοσιόν τριχωτού κεφαλής, ο Πολ το έβαλε στα πόδια αλλά βρέθηκε τελικά διά της βίας στο έδαφος, οπότε άρχισε να φωνάζει ότι η γυναίκα ήταν «γαμημένη Κωλολατίνα», την κλότσησε στον μηρό, τη χτύπησε (πιθανόν κατά λάθος) στο στόμα και της ξερίζωσε κάμποσες τρίχες, προτού εκείνη καταφέρει να τον ακινητοποιήσει με αστυνομικού τύπου λαβή στον λαιμό και του περάσει χειροπέδες με τη βοήθεια ενός φαρμακοποιού και ενός άλλου πελάτη. (Σε μία ώρα τον είχε βγάλει έξω η μάνα του.)

Όπως ήταν φυσικό, η φύλακας κατέθεσε μήνυση για επίθεση και βιαιοπραγία, καθώς και για παραβίαση ορισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων της, ακούστηκαν μάλιστα και διάφορα περί «ρατσιστικού εγκλήματος» και «προς παραδειγματισμό» εκ μέρους της υπηρεσίας ανηλίκων της κομητείας του Έσσεξ. (Αυτά τα τελευταία τα θεωρώ μεγαλοστομίες λόγω έτους εκλογών και δημοτικής αντιπαλότητας.)

Στο μεταξύ, ο Πολ πέρασε από σωρεία προανακρίσεων, καθώς και ώρες επί ωρών μπλεγμένων ψυχολογικών εκτιμήσεων της προσωπικότητάς του, της συμπεριφοράς και της πνευματικής κατάστασής του, δύο από τις οποίες παρακολούθησα και ο ίδιος και τις βρήκα ανάξιες λόγου αλλά δίκαιες, παρόλο που

δεν έχω δει ακόμα τα συμπεράσματα. Σε αυτή τη διαδικασία δεν συνοδευόταν από δικηγόρο, αλλά από «επίτροπο διοικήσεως», ο οποίος είναι κοινωνικός λειτουργός εκπαιδευμένος σε νομικά ζητήματα, και τον οποίο είχε δει προηγουμένως η μητέρα του, αλλά όχι εγώ. Η πρώτη δικάσιμος της υπόθεσής του είναι την ερχόμενη Τρίτη, την επαύριον της 4ης Ιουλίου.

Ο Πολ από τη μεριά του έχει παραδεχθεί τα πάντα, αλλά μου έχει πει ότι δεν αισθάνεται ιδιαίτερα ένοχος, γιατί η γυναικά του επιτέθηκε από πίσω και τον κατατρόμαξε, σε σημείο που νόμιζε ότι θα τον σκότωναν, οπότε έπρεπε να αμυνθεί: ότι δεν έπρεπε να πει αυτά που είπε, ήταν λάθος του, αλλά τους διαβεβαίωσε ότι δεν έχει τίποτα εναντίον των άλλων φυλών ή φύλων, ίσα ίσα αισθάνεται «προδομένος» ο ίδιος – δεν είπε για ποιον λόγο. Ισχυρίστηκε ότι δεν είχε κάτι συγκεκριμένο κατά του για τα προφυλακτικά (ανακουφιστικό, αν αληθεύει) και το πιθανότερο είναι ότι θα τα χρησιμοποιούσε για να κάνει πλάκα στον Τσάρλυ Ο'Ντελ, τον άντρα της μητέρας του, τον οποίο αντιπαθεί όσο και τον πατέρα του.

Για ένα σύντομο χρονικό διάστημα σκεφτόμουν να πάρω άδεια από το γραφείο, να υπενοικιάσω ένα διαμέρισμα κάπου κοντά στο Ντιπ Ρίβερ και να βλέπω τον Πολ σε καθημερινή βάση, αλλά η μητέρα του δεν το ενέκρινε. Δεν με ήθελε μες στα πόδια της και μου το είπε. Πίστευε επίσης ότι, αν δεν χειροτέρευαν τα πράγματα, θα έπρεπε η ζωή να συνεχιστεί όσο πιο «φυσιολογικά» γινόταν μέχρι τη δίκη του. Εξακολούθουμε να το συζητάμε –τη μετάβαση από το Χάνταμ στο Ντιπ Ρίβερ–, αλλά εκείνη είναι της άποψης ότι όλα αυτά είναι παροδικά, ότι ο Πολ περνάει απλώς μια φάση και δεν έχει στην πραγματικότητα κανένα σύνδρομο ή καμία μανία, όπως θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς. (Η στωικότητα ανθρώπου γεννημένου στο Μίσιγκαν της επιτρέπει να εξισώνει την καρτερία με την πρόοδο.) Το αποτέλεσμα πάντως είναι ότι τους τελευταίους δύο μήνες τον έχω δει λιγότερο απ' όσο θα ήθελα, αν και έχω προτείνει να τον πάρω το φθινόπωρο στο Χάνταμ

για να μείνει μαζί μου, πράγμα που η Ανν αντιμετώπιζει μέχρι στιγμής με επιφύλαξη.

Επειδή, ωστόσο, δεν είναι μουρλή, τον έσυρε μέχρι το Νιου Χέιβεν για «ατομική αξιολόγηση» από έναν ψυχίατρο πολυτελείας, μια εμπειρία που ο Πολ ισχυρίζεται ότι καταδιασκέδασε, λέγοντάς του ασύστολα φέματα. Η Ανν έφτασε μάλιστα στο σημείο να τον στείλει για δώδεκα μέρες στα μέσα Μαΐου σε μια πανάκριβη κατασκήνωση υγιεινής διαβίωσης στους λόφους Μπερκσάιρ, το Καμπ Αστέρια (οι τρόφιμοι το αποκαλούσαν «Καμπ Μιζέρια»), όπου τον βρήκαν «πολύ νωθρό» και τον παρότρυναν να βάφεται σαν μίμος και να περνάει καθημερινά ένα μέρος της ημέρας του καθισμένος σε μια αόρατη καρέκλα, κρατώντας μπροστά του ένα αόρατο τζάμι, χαμογελώντας, δείχνοντας έκπληκτος και κάνοντας γκριμάτσες στους περαστικούς. (Αυτό, φυσικά, το βιντεοσκοπούσαν.) Οι σύμβουλοι του κέντρου, που όλοι τους ήταν κρυφά ψυχοθεραπευτές ειδικευμένοι στη «θεραπεία περιβάλλοντος», αλλά ντυμένοι με πολιτικά –με ριχτά λευκά τίσερτ, φαρδιά χακί σορτς, μυώδεις γάμπες, σφυρίχτρες για σκύλους, κορδόνια στον λαιμό, ντοσιέ με πιάστρα και υπερβολικά προετοιμασμένοι για αυθόρμητες εμπιστευτικές συζητήσεις–, εξέφρασαν την άποψη ότι ο Πολ ήταν πνευματικά μπροστά από την ηλικία του (γλωσσική και συλλογιστική ικανότητα πάνω από την κατάταξη Στάνφορντ), αλλά συναισθηματικά ανώριμος (γύρω στην ηλικία των δώδεκα ετών), γεγονός που κατά τη γνώμη τους αποτελούσε «πρόβλημα». Έτσι ώστε, ενώ ενεργεί και μιλάει σαν ευφυής δευτεροετής του προγράμματος υποτρόφων στο Μπελόιτ, όλο έξυπνα αστεία και διαφορούμενα λογοπαίγνια (τελευταία μάλιστα έριξε μπόι, φτάνοντας το 1,73, αποκτώντας και νέο στρώμα τρεμάμενου λίπους), τα συναισθηματά του πληγώνονται σαν παιδιού που γνωρίζει λιγότερα για τον κόσμο απ' ό,τι μια προσκοπίνα.

Μετά το Καμπ Μιζέρια, άρχισε να εκδηλώνει ασυνήθιστο αριθμό ασυνήθιστων συμπτωμάτων: παραπονέθηκε ότι δεν

μπορούσε να χασμουρηθεί ή να φτεριστεί κανονικά, παρατήρησε ένα μυστηριώδες «γαργάλημα» στην άκρη του πέους του, και είπε ότι δεν του άρεσε η διάταξη των δοντιών του. Επίσης έκανε πότε πότε αναπάντεχους ήχους γαβγίσματος – ρίχνοντας μετά μοχθηρά βλέμματα σαν γάτα Τσεσάιρ– και για κάμποσες μέρες έβγαζε κάτι χαμηλούς αλλά αισθητούς ήχους *uix-uix*, ρουφώντας την ανάσα του με κλειστό στόμα και έχοντας συνήθως λυπημένο ύφος. Η μητέρα του προσπάθησε να του ανοίξει κουβέντα γι' αυτό, συμβουλευτήκε ξανά τον ψυχίατρο (ο οποίος συνέστησε πολύ περισσότερες συνεδρίες) και ζήτησε μέχρι και από τον Τσάρλυ να «επέμβει». Στην αρχή, ο Πολ ισχυριζόταν ότι δεν καταλάβαινε για ποιο πράγμα του μιλούσαν και ότι εκείνου του φαίνονταν όλα φυσιολογικά, αργότερα όμως είπε ότι το να κάνει διάφορους ήχους ικανοποιούσε μια δικαιολογημένη δική του εσωτερική ανάγκη, δεν ενοχλούσε τους άλλους και επομένως θα έπρεπε εκείνοι να ξεπεράσουν το πρόβλημά τους με αυτή και με αυτόν.

Στη διάρκεια αυτών των φορτισμένων μηνών, εγώ προσπάθησα στην ουσία να αυξήσω τη δική μου εμπλοκή ως «επιτρόπου», κάνοντας μαζί του τηλεφωνικές συζητήσεις νωρίς το πρωί (όπως αυτή που ευελπιστώ να έχω σήμερα) και πηγαίνοντάς τον, πότε πότε μαζί με την αδελφή του, την Κλαρίσσα, εκδρομές για ψάρεμα στο Κλαμπ Ρεντ Μαν, ένα καταφύγιο αποκλειστικά για ψαράδες, όπου γράφτηκα για αυτό τον λόγο. Μια φορά τον πήγα ένα ταξιδάκι στην Ατλάντικ Σίτυ, μεταξύ αντρών, να δει τον Μελ Τορμέ στο Τροπικάννα, και δύο φορές στο εξοχικό της Σάλλυ στην ακτή, όπου τεμπελιάζαμε με τις ώρες, κολυμπούσαμε στον ωκεανό, χωρίς να έχουμε σύριγγες και στέρεα ανθρώπινα απόβλητα γύρω μας, βολτάρουμε στην αμμουδιά και κουβεντιάζαμε για ζητήματα του κόσμου και δικά του, χωρίς συγκεκριμένο στόχο, ώσπου να νυχτώσει για τα καλά.

Σε αυτές τις συζητήσεις, ο Πολ αποκάλυψε αρκετά: ιδίως ότι δίνει έναν περίπλοκο αλλά μάταιο αγώνα να ξεχάσει ορι-

σμένα πράγματα. Θυμάται, ας πούμε, έναν σκύλο που είχαμε πριν από χρόνια, όταν ήμασταν όλοι μία οικογένεια στο Χάινταμ, ένα γλυκό αεικίνητο γέρικο Μπασέ Χάουντ, που τον λέγαμε Τόμπυ, κανέννας μας δεν τον χόρταινε και τον λατρεύαμε σαν ζαχαρωτό, αλλά τον πάτησε αυτοκίνητο μπροστά ακριβώς από το σπίτι μας ένα καλοκαιριάτικο απομεσήμερο την ώρα που φήναμε και τρώγαμε έξω. Ο κακόμοιρος ο Τόμπυ κατάφερε να σακχαλώσει στο πεζοδρόμιο της Χόουβινγκ Ρόουντ, να τρέξει ατσούμπαλα με επιθανάτια ορμή κατευθείαν στον Πολ και να πηδήξει στην αγκαλιά του πριν αρχίσει να τρέμει, κλαψουρίζει μια φορά και ψοφήσει. Ο Πολ μου είπε αυτές τις τελευταίες εβδομάδες ότι ακόμα και τότε (που ήταν μόνο έξι ετών) φοβόταν ότι το επεισόδιο θα έμενε στον νου του, ίσως για όλη του τη ζωή, και θα την κατέστρεφε. Είχε περάσει πολλές εβδομάδες, είπε, άγρυπνος στο δωμάτιό του να σκέφτεται τον Τόμπυ, ανησυχώντας για το γεγονός ότι τον σκεφτόταν. Τελικά η ανάμνηση είχε σβήσει, μέχρι που συνέβη το επεισόδιο με τα προφυλακτικά στο σουπερμάρκετ, οπότε επανήλθε, και τώρα σκέφτεται τον Τόμπυ «πολύ» (ίσως διαρκώς), σκέφτεται ότι θα έπρεπε να είναι ακόμα ζωντανός και να τον έχουμε μαζί μας – και κατ' επέκταση, βέβαια, θα έπρεπε να ζει και ο καημένος ο αδελφός του, ο Ραλφ, που πέθανε από το σύνδρομο Reye⁴ (ασφαλώς θα έπρεπε), και να είμαστε όλοι μαζί. Υπάρχουν βέβαια και κάποιες πλευρές, είπε, από τις οποίες όλα αυτά δεν είναι και τόσο δυσάρεστα να τα σκέφτεται, αφού θυμάται ότι πολλά πράγματα από εκείνα τα χρόνια, πριν συμβούν τα άσχημα, είχαν «πλάκα». Και από αυτή την άποψη, η δική του νοσταλγία είναι σπάνιας μορφής.

Μου έχει πει επίσης ότι τώρα τελευταία έχει αρχίσει να φαντάζεται τη διαδικασία της σκέψης, και ότι η δική του μοιάζει

4. Οξεία εγκεφαλοπάθεια και λιπώδης διήθηση του ήπατος και άλλων οργάνων ύστερα από κάποια σοβαρή ιογενή λοίμωξη, που εμφανίζεται συνήθως σε παιδιά 3-12 ετών. (Σ.τ.Μ.)

να αποτελείται από «ομόκεντρους δακτύλιους», με χτυπητά χρώματα όπως τα χουλαχούπ, ένας από τους οποίους είναι η μνήμη, και ότι προσπαθεί αλλά δεν μπορεί να τους «τακτοποιήσει τον έναν πάνω στον άλλο» για να συμπίπτουν έτσι όπως θεωρεί πως θα έπρεπε – εκτός από κάποιες φορές πριν τον πάρει ο ύπνος, τότε που για λίγο ξεχνάει τα πάντα και νιώθει ευτυχισμένος. Μου είπε κιόλας τι εννοεί όταν λέει ότι «σκέφτεται πως σκέφτεται», καθώς έτσι προσπαθεί να πετύχει τη συνεχή παρακολούθηση όλων των σκέψεών του και με αυτό τον τρόπο να «καταλάβει» τον εαυτό του και να τον έχει υπό έλεγχο, κάνοντας κατά συνέπεια τη ζωή καλύτερη (αν και κάνοντας, φυσικά, κάτι τέτοιο κινδυνεύει να τρελαθεί). Το «πρόβλημά» του είναι κατά μία έννοια απλό: έχει αναπτύξει τον εξαναγκασμό να καταλάβει τη ζωή και το πώς να τη ζήσει πάρα πολύ νωρίς, καιρό προτού δει ικανό αριθμό άλυτων κρίσεων να διαβαίνουν μπροστά του σαν χαλασμένες βάρκες και συνειδητοποιήσει ότι η επισκευή μιας στις έξι είναι εξαιρετικός μέσος όρος, ενώ τις υπόλοιπες πρέπει να τις αφήνει να φεύγουν – χρήσιμη ικανότητα για να τα βγάζεις πέρα στην Υπαρξιακή Περίοδο.

Όλα τούτα δεν είναι κάποια καλή συνταγή, το ξέρω. Στην πραγματικότητα είναι κακή συνταγή: είναι η φόρμουλα για μια ζωή που πνίγεται στην ειρωνεία και στην απογοήτευση, καθώς ένας ασήμαντος εξωτερικός χαρακτήρας προσπαθεί να γίνει φίλος ή να ασκήσει έλεγχο σε έναν άλλο, χωμένο στο βάθος, αλλά δεν μπορεί. (Θα μπορούσε να καταλήξει ακαδημαϊκός δάσκαλος ή μεταφραστής στον ΟΗΕ.) Επιπλέον είναι αριστερόχειρας, οπότε απειλείται με απώλεια της ζωής νωρίτερα από το φυσιολογικό, έχει περισσότερες πιθανότητες να τυφλωθεί από ιπτάμενα αντικείμενα, να ζεματιστεί από τηγάνα με καυτό λίπος, να τον δαγκώσει λυσσασμένος σκύλος, να χτυπηθεί από αυτοκίνητο που οδηγεί άλλος αριστερόχειρας, να αποφασίσει να ζήσει στον Τρίτο Κόσμο, να μη ρίχνει την μπάλα σταθερά στη βάση του μπέιζμπολ και να χωρίσει, όπως ο μπαμπάς και η μαμά του.

Περιττό να πω ότι, με τόσα μίλια αναγκαστική απόσταση, το έργο του πατέρα δεν είναι καθόλου εύκολο: να καλοπιιάσεις με τη γοητεία ενός μεσολαβητή τους δύο ξένους εαυτούς του, το παρόν με το παιδικό παρελθόν, ώστε να αποκτήσουν καλύτερη, πιο γερή και πιο εξωστρεφή σχέση –σαν να αναζητούν κοινή κυβέρνηση δύο ξεχωριστά, οργισμένα έθνη–, και να υποστηρίξεις την ανοχή του εαυτού σαν βασικό ζήτημα για το μέλλον. Αυτό, βέβαια, είναι κάτι που πρέπει να κάνει κάθε πατέρας σε κάθε ζωή, κι εγώ το προσπάθησα παρά τα εμπόδια του διαζυγίου, του χρόνου και του να μην ξέρω πάντοτε ποιον είχα αντίπαλο. Μόνο που μου φαίνεται πια ξεκάθαρο ότι, όπως πιστεύει και η Ανν, δεν πέτυχα εντελώς.

Ωστόσο, αύριο, μόλις φωτίσει η μέρα, θα πάω να τον πάρω από το Κοννέκτικατ και θα σχηνοθετήσω για το καλό και των δυο μας μια αυτοκινητάδα-αστραπή, πατέρας - γιος, να επισκεφθούμε όσο περισσότερα αθλητικά μουσεία είναι ανθρωπίνως δυνατό μέσα σε σαράντα οχτώ ώρες (δύο όλα κι όλα), για να καταλήξουμε στην ξακουστή Κουπερστάουν, όπου θα μείνουμε στο αξιοσέβαστο πανδοχείο Ο Ελαφοκυνηγός,⁵ θα φαρέψουμε στη γραφική λίμνη Οτσίγκο, θα ρίξουμε τα ασφαλή εθιμοτυπικά βεγγαλικά μας, θα φάμε σαν πεινασμένοι ναυαγοί και, κάπου μέσα σε όλα αυτά, θα κάνω (ελπίζω) το θαύμα που μόνο ένας πατέρας μπορεί να κάνει. Πράγμα που σημαίνει: αν αρχίσει ξαφνικά ο γιος σου να πέφτει με ορμή, οφείλεις, με τη βοήθεια της αγάπης και της μεγαλύτερης ηλικίας, να του ρίξεις το σχοινί και να τον τραβήξεις επάνω. (Κι όλα αυτά πριν τον παραδώσω στη μητέρα του στη Νέα Υόρκη και γυρίσω κι εγώ εδώ στο Χάνταμ, όπου, λόγω εξοικείωσης, νιώθω καλύτερα την 4η Ιουλίου.)

Έλα όμως που ακόμα και μια καλή ιδέα μπορεί να αστοχήσει αν πατά στην άγνοια. Ποιος θα μπορούσε να μην αναρω-

5. Το όνομα της πόλης και του πανδοχείου αποτελούν φόρο τιμής στον συγγραφέα James Fenimore Cooper (1789-1851). (Σ.τ.Μ.)

τηθεί: μήπως ο γιος που μου απέμεινε βρίσκεται ήδη αλλού, είναι τρελός για δέσιμο ή τραβάει ολοταχώς προς αυτή την τρομερή κατεύθυνση; Είναι τα προβλήματά του αποτέλεσμα αποδιοργάνωσης των νευροδιαβιβαστών, που επιλύεται μόνο με προληπτική χημική θεραπεία; (Αυτή ήταν η αρχική διάγνωση εκείνου του τύπου από το Νιου Χέιβεν, του δρ. Στόπλερ.) Θα μετατραπεί σταδιακά σε έναν ύπουλο ερημίτη με άσχημο χρώμα επιδερμίδας, σάπια δόντια, φαγωμένα νύχια, κίτρινα μάτια, που εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο, παίρνει τους δρόμους, κολλάει με τις λάθος παρέες, δοκιμάζει ναρκωτικά και στο τέλος πείθεται ότι ο μόνος αξιόπιστος φίλος του είναι το μπλέξιμο, ώσπου κάποιιο ηλιόλουστο Σάββατο ακόμα και αυτό τον προδίδει με κάποιον απρόβλεπτο και αβάσταχτο τρόπο, με αποτέλεσμα να κάνει μετά μια στάση σε κάποιο προαστιακό οπλοπωλείο και να διαπράξει στη συνέχεια ένα μακελειό σε δημόσιο χώρο; (Αυτό, ειλικρινά, δεν το περιμένω, αφού δεν έχει ακόμα παρουσιάσει καμία από τις «τρεις μεγάλες» φονικές διαταραχές της παιδικής ηλικίας: την έλξη για τη φωτιά, την ανάγκη να βασανίζει ανυπεράσπιστα ζώα και το βρέξιμο του κρεβατιού τη νύχτα, καθώς επίσης γιατί είναι στην πραγματικότητα αρκετά καλόκαρδος και εύθυμος, όπως ήταν πάντα.) Ή μήπως, αν ισχύει το καλύτερο σενάριο, περνάει απλώς μια φάση –όπως συμβαίνει στον καθένα και όπως ελπίζει η μητέρα του–, έτσι ώστε σε οχτώ εβδομάδες θα δοκιμάζεται για να παίξει έξω δεξιά στη σχολική ομάδα του Ντιπ Ρίβερ;

Ένας Θεός ξέρει – σωστά; Ξέρει όμως;

Όσο για μένα, που τον περισσότερο καιρό είμαι μόνος χωρίς αυτόν, το χειρότερο στ' αλήθεια είναι ότι πιστεύω πως θα έπρεπε να βρίσκεται τώρα σε μια ηλικία που δεν θα μπορούσε ούτε να διανοηθεί ότι θα του συμβεί ποτέ κάτι κακό. Κι όμως, να που μπορεί. Κάποιες φορές στην Ακτή ή στο ποτάμι του Κλαμπ Ρεντ Μαν, την ώρα που έσβηνε ο ήλιος, αφήνοντας το νερό μαύρο και απύθμενο, κοίταζα το χλωμό, γλυκό και παροδικό αγορίστικο πρόσωπό του, γνωρίζοντας ότι, από

μια φάση που ξέρει ήδη ότι δεν του αρέσει, ρίχνει λοξές ματιές προς ένα μέλλον που του είναι αβέβαιο, αλλά προς το οποίο πασχίζει να πάει γιατί πιστεύει ότι οφείλει να το κάνει και γιατί, ενώ στα μύχια της ψυχής του ξέρει ότι δεν είμαστε ίδιοι, εύχεται να ήμασταν και να του έδινε ασφάλεια αυτή η ομοιότητα.

Όπως είναι φυσικό, δεν μπορώ να του εξηγήσω σχεδόν τίποτα. Η πατρότητα δεν σου δίνει από μόνη της σοφία που να αξίζει να μεταδώσεις. Παρ' όλ' αυτά, προετοιμάζοντας την εκδρομή μας, του έστειλα την *Αυτοπεποίθηση* και τη *Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας*, προτείνοντάς του να τους ρίξει μια ματιά. Παραδέχομαι ότι δεν αποτελούν συνηθισμένες πατρικές προσφορές, ωστόσο πιστεύω ότι διαθέτει γερό ένστικτο και αν μπορεί θα επωφεληθεί, όπως πιστεύω ότι αυτό που του λείπει είναι η ανεξαρτησία· η ανεξαρτησία από οτιδήποτε τον κρατά δέσμιος: μνήμη, ιστορία, άσχημα γεγονότα, με τα οποία παλεύει, δεν μπορεί να τα ελέγξει, αλλά διαισθάνεται ότι θα έπρεπε.

Η άποψη ενός πατέρα για το τι πάει ή δεν πάει καλά με το παιδί του είναι ίσως λιγότερο εύστοχη απ' ό,τι του γείτονα που βλέπει τέλεια τη ζωή του παιδιού μέσα από το άνοιγμα της κουρτίνας του. Εγώ, βέβαια, θέλω να του πω πώς να ζήσει τη ζωή του και να την κάνει καλύτερη με εκατό ενδιαφέροντες τρόπους, όπως ακριβώς λέω και στον ίδιο τον εαυτό μου: τίποτα δεν «ταιριάζει» ποτέ στην εντέλεια, τα λάθη πρέπει να γίνονται και τα άσχημα να ξεχνιούνται. Ωστόσο, το μόνο που φαίνεται πως καταφέρνω στις σύντομες συνεντεύξεις μας, πριν σωπάσω τελείως, είναι να μιλώ με πλάγιο τρόπο, φοβισμένα, προσέχοντας πάντοτε να μην κάνω λάθος, να μην τον ανακρίνω, να μην του πάω κόντρα, να μην είμαι ο ψυχίατρος, αλλά ο μπαμπάς του. Έτσι λοιπόν, δεν πρόκειται κατά πάσα πιθανότητα να του δώσω τη σωστή θεραπεία για την αρρώστια του, δεν θα φανταστώ καν σωστά ποια είναι αυτή η αρρώστια, παρά μόνο θα την υπομείνω μαζί του για ένα χρονικό διάστημα και μετά θα φύγει.

Το χειρότερο στο να είμαι γονιός είναι επομένως η μοίρα μου: το να είμαι ενήλικας. Το να μη διαθέτω τη σωστή γλώσσα, να μη φοβάμαι τα ίδια πράγματα, τα ίδια ενδεχόμενα και τις ίδιες χαμένες ευκαιρίες: η μοίρα του να γνωρίζω πολλά αλλά να πρέπει να σταθώ ακίνητος σαν φανοστάτης αναμμένος, με την ελπίδα ότι ο γιος μου θα δει την αναλαμπή και θα τολμήσει να πλησιάσει χάρη στον φωτισμό και στη ζεστασιά που προσφέρει σιωπηλά.

Απέξω, μες στη σιγαλιά του πρωινού, ακούω μια πόρτα αυτοκινήτου να κλείνει και μετά την πνιχτή (λόγω ώρας) φωνή του Σκιπ ΜακΦέρσον, του γείτονά μου στην απέναντι πλευρά του δρόμου. Επιστρέφει από το θερινό πρωτάθλημα του χόκει στο Ιστ Μπράνσγουικ (το παγοδρόμιο είναι διαθέσιμο μόνο μέχρι να ξημερώσει). Τους έχω δει κάμποσα πρωινά, αυτόν και τους εργένηδες λογιστές φίλους του, να αράζουν στα σκαλοπάτια της βεράντας του και να πίνουν μια μπίρα, φορώντας ακόμα τις βάτες και τις αθλητικές φανέλες τους, ενώ τα παγοπέδιλα και τα μπαστούνια τους είναι παρατημένα σωρό στο πεζοδρόμιο. Η ομάδα του Σκιπ έχει υιοθετήσει το κοκκινωπό κεφάλι Ινδιάνου πολεμιστή ως έμβλημα και το σκληρό μαρκάρισμα των Γερακιών του Σικάγου (ο Σκιπ κατάγεται από την Αουρόρα), ενώ ο ίδιος πήρε τον αριθμό 21 προς τιμήν του ήρωά του, του Σταν Μικίτα. Καμιά φορά που ξυπνάω νωρίς και βγαίνω να μαζέψω τους *Τάιμς* του Τρέντον, που μου έχουν ρίξει, λέμε δυο τρεις κουβέντες για τα αθλητικά από το ένα πεζοδρόμιο στο άλλο. Συχνά έχει ένα λευκοπλάστ πάνω από το μάτι του, ένα πρησμένο χείλος που τρέχει υγρό ή νάρθηκα στο γόνατο που του κάνει άκαμπτο το πόδι, αλλά είναι πάντοτε κεφάτος και συμπεριφέρεται λες και είμαι ο καλύτερος γείτονας του κόσμου, κι ας μην έχει ιδέα για μένα, πέρα από το ότι είμαι κτηματομεσίτης, κάποιος τύπος μεγαλύτερός του. Αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση νέου ελεύθερου επαγγελματία που

αγόρασε σπίτι στην περιοχή με τους δρόμους των προέδρων στα μέσα της δεκαετίας του '80, το πλήρωσε ακριβά και τώρα κάνει υπομονή, το περιποιείται σταδιακά και διατηρεί την επένδυσή του περιμένοντας να πάρει μπρος η αγορά.

Στο άρθρο μου στο «Αγοραστές - Πωλητές» σημείωνα ότι, αν και ο περισσότερος κόσμος δεν θα είναι ευτυχής όποιος κι αν κερδίσει τις εκλογές, το 54% από αυτούς εξακολουθεί να πιστεύει ότι τα οικονομικά του θα είναι καλύτερα του χρόνου τέτοια εποχή. (Παρέλειψα τη συνοδευτική στατιστική που έκλεψα από τους *Τάιμς της Νέας Υόρκης*, ότι μόνο το 24% θεωρεί ότι η χώρα θα πηγαίνει καλύτερα. Τρέχα γύρευε τώρα γιατί τα δύο αυτά νούμερα δεν συμπίπτουν.)

Ξαφνικά, η ώρα έχει πάει εφτάμιση. Το τηλέφωνό μου χτυπάει. Είναι ο γιος μου.

«Γεια» λέει ο Πολ βαριεστημένα.

«Γεια σου, γιε μου» λέω εγώ, υπόδειγμα αισιόδοξου πατέρα που ζει μακριά. Από κάπου ακούγεται μουσική και στην αρχή νομίζω ότι έρχεται έξω από το παράθυρό μου –ίσως το συνεργείο στον δρόμο ή ο Σκιπ–, μετά αναγνωρίζω τον μπάσο παραμορφωμένο ήχο θούνγκα-θιούνγκα-θούνγκα-θιούνγκα και συνειδητοποιώ ότι ο Πολ φοράει τα ακουστικά του και ακούει τους Μάμμοθ Ντεθ ή κάποιο άλλο γκρουπ αυτού του είδους που του αρέσει, ενώ ταυτόχρονα ακούει κι εμένα. «Πώς πάει εκεί πέρα, γιε μου; Όλα καλά;»

«Ναι». *Θούνγκα-θιούνγκα*. «Όλα οκέι».

«Είμαστε έτοιμοι; Αύριο Κάντον, Οχάιο και την Κυριακή Μουσείο της Γελαδάρισσας;» Έχουμε κάνει κατάλογο με όλα τα θεματικά μουσεία που υπάρχουν, συμπεριλαμβανομένων του Μουσείου Ανθρακίτη στο Σκράντον, του Μουσείου των Κλόουν στο Ντέλαβαν του Γουισκόνσιν, του Μουσείου Βάμβακος στο Γκρίνγουντ του Μισσισσίππι και της Γελαδάρισσας στο Μπίτον του Τέξας. Υποσχεθήκαμε στον εαυτό μας ότι θα τα επισκεφτούμε όλα μέσα σε δύο μέρες, αν και δεν γίνεται, φυσικά, και θα πρέπει να αρκεστούμε στο Μουσείο Ιστορίας

του Μπάσκετ στο Σπρίνγκφιλντ (κοντά στο σπίτι του) και στην Κουπερστάουν, η οποία υπολογίζω ότι θα γίνει ο ιδανικός τόπος συνάντησης πατέρα-γιου, προσφέροντας την ασφάλεια του ουδέτερου θεατή, που το άθλημα τον κάνει να φαίνεται σημαντικός με τα παρεπόμενα εξιδανικευμένης ανδρικής ιστορίας που περιέχει. (Δεν έχω πάει εκεί, αλλά τα φυλλάδια δείχνουν ότι έχω δίκιο.)

«Ναι. Είμαστε έτοιμοι». Θούνγκα-θιούνγκα-θούνγκα-θιούνγκα. Ο Πολ το δυνάμωσε.

«Έχεις ακόμα όρεξη να πάμε;» Αναγνωρίζουμε και οι δυο μας ότι δύο μέρες είναι ελάχιστος χρόνος, αλλά κάνουμε πως δεν το καταλαβαίνουμε.

«Ναι» λέει ο Πολ χωρίς θέρμη.

«Είσαι ακόμα στο κρεβάτι;»

«Ναι. Ακόμα στο κρεβάτι είμαι». Αυτό δεν φαίνεται καλό σημάδι, αν και είναι μόνο εφτάμιση.

Στην πραγματικότητα δεν έχουμε τι να πούμε κάθε πρωί. Αν ζούσαμε φυσιολογικά, θα διασταυρωνόμασταν από εδώ και από εκεί, πηγαίνοντας πίσω μπρος, θα λέγαμε κανένα αστείο ή θα ανταλλάσσαμε χαλαρά διάφορες ειρωνικές ή άσχετες πληροφορίες, νιώθοντας άλλοτε κοντά ο ένας στον άλλο και άλλοτε πιο απόμακροι με ανώδυνο τρόπο. Ωστόσο, με τις συνθήκες της μη φυσιολογικής ζωής μας, χρειάζεται να καταβάλλουμε μεγαλύτερη προσπάθεια, ακόμα κι αν χάνουμε τον χρόνο μας.

«Είδες κανένα καλό όνειρο τη νύχτα;» Ανακάθομαι στην καρέκλα και καρφώνω το βλέμμα στα δροσερά φύλλα της μουριάς έξω από το παράθυρό μου. Με αυτό τον τρόπο μπορώ να συγκεντρωθώ εντελώς. Ο Πολ βλέπει μερικές φορές κάτι παλαβά όνειρα, μπορεί όμως και να τα επινοεί για να έχει κάτι να πει.

«Ναι, είδα». Ακούγεται αφηρημένος, ύστερα όμως το θούνγκα-θιούνγκα-θιούνγκα-θιούνγκα χαμηλώνει πολύ. (Φαίνεται πως η χθεσινή νύχτα ήταν γενικά καλή για όνειρα.)

«Θες να μου το πεις;»

«Ήμouνα, λέει, μωρό, εντάξει;»

«Εντάξει».

Παλεύει με κάτι μεταλλικό. Ακούω ένα μεταλλικό νταν!
«Ήμouνα όμως πολύ άσχημο μωρό. Πραγματικά άσχημο. Και γονείς μου δεν ήσασταν εσύ και η μαμά, αλλά με άφηναν συνέχεια στο σπίτι για να πάνε σε πάρτι. Μιλάμε πολύ κυριλέ πάρτι».

«Πού γίνονταν αυτά;»

«Εδώ. Δεν ξέρω. Κάπου».

«Στο Ντιπ Γουότερ;» Ντιπ Γουότερ είναι το όνομα που έχει δώσει επίτηδες, κάνοντας τον εξυπνάκια, στο Ντιπ Ρίβερ, για να αισθανθεί ο Τσάρλυ Ο'Ντελ όσο πιο παραγνωρισμένος γίνεται. Μάλλον συμπαθεί τον Τσάρλυ λιγότερο κι απ' ό,τι εγώ.

«Ναι. Στο Ντιπ Γουότερ. Κι έτσι έχουν τα πράγματα». Η φωνή του μιμείται τέλεια τον τόνο του Γουόλτερ Κρόνκαϊτ.⁶ Είμαι σίγουρος ότι ένας τρελογιατρός θα έβλεπε στο όνειρο του Πολ ενδείξεις φόβου και τρόμου, και θα είχε δίκιο. Φόβο εγκατάλειψης, φόβο ευνουχισμού, φόβο θανάτου – όλοι πραγματικοί φόβοι, σαν αυτούς που έχω κι εγώ. Αυτός τουλάχιστον στον φαίνεται να έχει τη διάθεση να τους περιγελάσει.

«Συνέβη τίποτ' άλλο;»

«Η μαμά και ο Τσάρλυ έριξαν έναν πολύ γερό καβγά χτες το βράδυ».

«Λυπάμαι που το ακούω. Για ποιον λόγο τσακώθηκαν;»

«Διάφορα. Δεν ξέρω». Ακούω τον παρουσιαστή του δελτίου καιρού στην εκπομπή *Καλημέρα Αμερική* να μας λέει τα καλά νέα για το Σαββατοκύριακο. Ο Πολ έχει ανάψει την τηλεόραση και δεν θέλει να μιλήσει άλλο για το ενδοοικογενειακό μαλλιοτράβηγμα της μητέρας του· ήθελε απλώς να το αναγγείλει,

6. Walter Cronkite (1916-2009). Δημοσιογράφος, κεντρικός παρουσιαστής του δελτίου ειδήσεων στο κανάλι CBS την περίοδο 1969-1981, έκλεινε το δελτίο με τη φράση: «And that's the way it is». (Σ.τ.Μ.)

ώστε να μπορεί να το χρησιμοποιήσει στο ταξίδι μας. Εδώ και λίγο καιρό διαισθανόμουν (με τη μοναδική οξυδέρκεια του πρώην συζύγου) ότι κάτι δεν πήγαινε καλά με την Ανν. Πρώιμη εμμηνόπαυση, πρώιμη νοσταλγία, όψιμη εκδήλωση τύφωων – όλα είναι πιθανά. Ίσως βέβαια να έχει βρει γκομενίτσα ο Τσάρλυ, καμιά μικροκαμωμένη σερβιτόρα με μεγάλο στήθος και μικρή μυτούλα από το δείπνο στη μαρίνα του Ολντ Σέυμπροκ. Η σχέση τους όμως έχει κρατήσει τέσσερα χρόνια, διάστημα που φαντάζει αρκετά μακρύ δεδομένων των συνθηκών, αφού το μεγαλύτερο μειονέκτημά της είναι ότι ο Τσάρλυ είναι ένα μηδενικό που οποιαδήποτε γυναίκα με ορθή κρίση δεν θα παντρευόταν ποτέ.

«Λοιπόν, κοίτα. Ο γερο-πατέρας σου πρέπει να πάει να πουλήσει ένα σπίτι σήμερα το πρωί. Να στείλει την μπάλα στη βάση. Να πιάσει το μεγάλο ψάρι».

«Ντ. Ο. Βολέντε⁷» λέει ο Πολ.

«Σωστά το 'πιασες. Η οικογένεια Βολέντε από το Άπερ Χάι Πόιντ της Βόρειας Καρολίνα». Ύστερα από τον ένα χρόνο που έκανε λατινικά, αποφάσισε ότι ο Ντ. Ο. Βολέντε είναι ο προστάτης άγιος των κτηματομεσιτών και πρέπει να τον καλοπιάνεις σαν καλός Σαμαρείτης – να του δείχνεις κάθε σπίτι, να του δίνεις τις καλύτερες δουλειές, να του φέρεσαι με πάσα ευγένεια, να μην πληρώνει πανωτόκια –, αλλιώς θα συμβούν κακά πράγματα. Από τη μέρα που έγινε το επεισόδιο με τα προφυλακτικά, η ζωή μας εκτυλίσσεται σαν ένα πλέγμα από αστεία, ατάκες, διφορούμενες εκφράσεις και κοροϊδευτικά γέλια, που λόγο ύπαρξης έχουν, φυσικά, την αγάπη. «Να 'σαι καλός με τη μάνα σου σήμερα, σύμφωνα, καλέ μου;» του λέω.

«Εγώ είμαι καλός. Εκείνη είναι σκύλα».

«Όχι, δεν είναι. Είτε το πιστεύεις είτε όχι, η ζωή της είναι πιο σκληρή απ' τη δική σου. Πρέπει να τα βγάλει πέρα μαζί σου. Πώς είναι η αδελφή σου;»

7. Λογοπαίγνιο με το λατινικό Deo volente: Θεού θέλοντος. (Σ.τ.Μ.)

«Τέλεια». Η αδελφή του, η Κλάρι, είναι δώδεκα χρόνων και έχει τόση φρονιμάδα όση ανωριμότητα έχει ο Πολ.

«Πες της ότι θα τη δω αύριο, εντάξει;»

Ξαφνικά ο ήχος της τηλεόρασης δυναμώνει κατακόρυφα και η φωνή κάποιου άλλου άντρα φλυαρεί με ένταση πολλών ντεσιμπέλ για τον Μάικ Τάισον, που έβγαλε είκοσι δύο «μύρια» για να νικήσει τον Μάικλ Σπινκς σε ενενήντα ένα δευτερόλεπτα. «Εγώ θα τον άφηνα να μου χώσει μία στον καταπιώνα για τα μισά». «Το άκουσες αυτό;» λέει ο Πολ. «Θα τον άφηνε να του “χώσει μία στον καταπιώνα”». Τρελαίνεται για τέτοιου είδους κουβέντες με λογοπαίγνια και χωρατά: του φαίνονται πολύ αστείες.

«Ναι. Κοίτα όμως να είσαι έτοιμος να φύγουμε μόλις έρθω αύριο – εντάξει; Πρέπει να ξεκινήσουμε με χίλια αν θέλουμε να πάμε στο Μπίτον του Τέξας».

«Πρώτα τον Μπίτωση στις μπουνιές και μετά του 'χωσε μια στον καταπιώνα. Πρόκειται να ξαναπαντρευτείς;» Αυτό το λέει διστακτικά. Δεν ξέρω γιατί.

«Όχι, ποτέ. Σ' αγαπώ, το ξέρεις; Έριξες καμιά ματιά στη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας και σε εκείνα τα φυλλάδια; Θέλω να 'χεις βάλει τα πράγματα σε μια σειρά».

«Όχι.» λέει. «Αλλά έχω ένα καλό». Εννοεί πραγματικό ανέκδοτο.

«Πες το. Θα το λέω στους πελάτες μου».

«Ένα άλογο μπαίνει σε ένα μπαρ και παραγγέλλει μια μπύρα» λέει ο Πολ με τη φωνή του ανέκφραστη. «Τι του λέει ο μπάρμαν;»

«Δεν ξέρω, παραιτούμαι».

«Γιατί τόσο κατεβασμένη μούρη;»

Σιωπή από μεριάς του, μια σιωπή που σημαίνει ότι ξέρουμε και οι δύο τι σκέφτεται ο άλλος και σκάμε σιωπηλά στα γέλια, πράγμα που είναι το καλύτερο χαζοχαρούμενο γέλιο που υπάρχει. Στο δεξί μου βλέφαρο αρχίζει ένα προβλέψιμο πετάρισμα. Τώρα θα ήταν η κατάλληλη στιγμή – με τα βουβά

γέλια σαν αντίβαρο— να κάνει κανείς μια μελαγχολική σκέψη, να συλλογιστεί το ένα ή το άλλο που χάθηκε, να διατρέξει αναδρομικά τον κατάλογο της ζωής με τα σημαντικά και τα ασήμαντα. Εκείνο όμως που νιώθω εγώ είναι αποδοχή που καταλήγει σε ικανοποίηση, μαζί με μια φευγαλέα υπόσχεση για τη μέρα που μόλις ξεκινά. Δεν υπάρχει ψευδαίσθηση ευεξίας.

«Τρομερό» λέω. «Πολύ καλό. Τι κάνει όμως το άλογο στο μπαρ;»

«Δεν ξέρω» λέει ο Πολ. «Μπορεί να χορεύει».

«Πίνει ένα ποτό» λέω. «Κάποιος το έβαλε».

Έξω στο γρασίδι της οδού Κλίβελαντ, που ζεσταίνεται, ο Σκιπ ΜακΦέρσον φωνάζει: «Σουτάρει και γκοσοολ!». Πνιχτά γέλια έρχονται προς τα πάνω, ένα κουτάκι μπίρας κατακυλάει, μια άλλη αντρική φωνή λέει: «Γεμάτη βολή, γεσεμάτη βολή, μάλιστα, κύριε Ρόμπερτ». Πιο κάτω στο τετράγωνο ακούω μια πετρελαιομηχανή να παίρνει μπρος σαν λιοντάρι που ξυπνά. Το συνεργείο των δρόμων έπιασε δουλειά.

«Τα λέμε αύριο, γιε μου» λέω. «Εντάξει;»

«Ναι» λέει ο Πολ, «τα λέμε αύριο. Εντάξει». Και μετά το κλείνουμε.